

Insatser för barn och unga med dyslexi

Insatser för barn och ungdomar med dyslexi har granskats av Statens beredning för medicinsk utvärdering (SBU). I SBU:s rapport har det vetenskapliga underlaget rörande nyttan av olika insatser sammanställts och utvärderats. Här ger vi exempel på en vetenskapligt välunderbyggd insats.

Specifika läs- och skrivsvårigheter/dyslexi yttrar sig framför allt som svårigheter med ordavkodning vid läsning och problem med stavning. Då det inte finns en absolut gräns för läsförmåga (ordavkodning) hos personer med dyslexi sattes gränsen i denna kunskaps-sammanställning (SBU-rapporten) till den 10:e percentilen, det vill säga de 10 procent som har mest läs- och skrivsvårigheter.

Vilka pedagogiska insatser för barn och ungdomar med dyslexi har stöd i forskningen?

Om barn och ungdomar med dyslexi får öva kopplingen mellan språkljud (fonem) och bokstäver (grafem) på ett strukturerat sätt förbättras förmågan att uppmärksamma språkets ljudmässiga uppbyggnad (den fonologiska medvetenheten), läsförmågan, det vill säga läsförståelse och läshastighet, samt stavningsförmågan.

Det finns idag inte tillräcklig vetenskaplig grund för att bedöma nyttan av andra former av läs- och skrivträning eller av alternativa verktyg (hjälpmedel för att stödja, kompensera och utveckla läsförmågan som till exempel appar i mobiltelefonen).

FOTO: JOHAN ALP/ETSABILD/JOHNER

Exempel på träning av strukturerad koppling mellan språkljud och bokstäver

Den insats för barn och ungdomar med dyslexi som har vetenskapligt underlag kallas på engelska phonics. Vi har inte motsvarande term på svenska, men phonics innebär bland annat att barnet tränar sambandet mellan fonem (språkljud) och grafem (bokstäver) på ett strukturerat sätt. Ofta börjar träningen på en mycket grundläggande nivå med medvetenhet om språkljud och en enkel fonem–grafem-koppling. Sedan övergår man successivt till mer avancerade principer som gäller skriftspråket.

Arbetet med strukturerad fonem–grafem-koppling involverar i regel flera steg. När eleven behärskar ett moment går man vidare till nästa. Läraren vägleder hela tiden eleven i arbetet.

Till en början får eleven öva på att identifiera ett fåtal språkljud och koppla det till bokstäver. Eleven lär sig därigenom att känna igen ett antal fonem–grafem-kopplingar. När eleven har

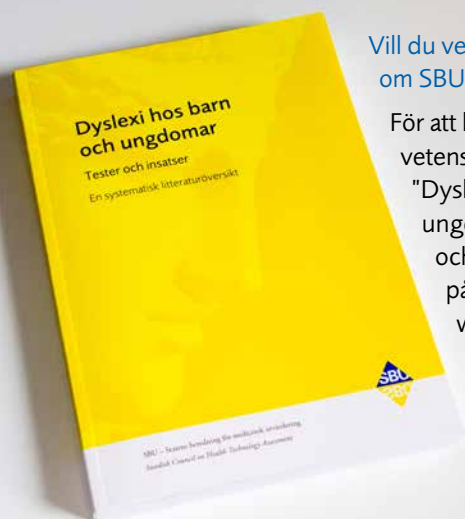
etablerat tillräckligt många sådana kopplingar för att bilda ord kan eleven arbeta både med att bygga och läsa ljudenliga ord, det vill säga ord som skrivs som de låter. Vokaler och konsonanter introduceras efter svårighetsgrad.

Det är vanligt att man använder sig av bokstavskort och man kan då arbeta med exempelvis minimala par. Minimala par är ordpar som skiljer sig åt med endast ett språkljud, såsom bil–pil. Läraren kan be eleven att själv bilda ett ord eller läsa det ord som läraren har bildat.

Sedan arbetar man, gärna i ett snabbt tempo, med att förändra orden genom att ta bort respektive lägga till bokstäver. Ett exempel på en serie ord kan vara: bil, pil, il, ila, fila, fil, sil, mil. Parallellt kan arbete med fonemisk medvetenhet pågå. Det är bra med tidig träning på att muntligt urskilja lång eller kort vokal (vokalklang) och vilka vokaler som är så kallat mjuka och hårda, liksom var betoningen ligger i ord. Syftet är att underlätta senare arbete med att stava ord som inte är ljudenliga. Dock introduceras själva stavningsprinciperna först när den ljudenliga stavningen är befäst.

Vill du veta mer om SBU-rapporten?

För att ladda ner hela den vetenskapliga rapporten "Dyslexi hos barn och ungdomar – tester och insatser" gå in på SBU:s webbsida, www.sbu.se/225.

**STATENS BEREDNING FÖR
MEDICINSK UTVÄRDERING**

Faktablad i samverkan med

**Specialpedagogiska
skolmyndigheten**

